

Drugi del knjige je namenjen sejmski dejavnosti v Celju, mestu, kjer so sejmom konkurirale trgovina, obrt in industrija. Celje je dobilo pravico do izvajanja tedenskih sejmov že okoli leta 1300, v naslednjih stoletjih pa so se te pravice še dopolnjevale. Tako je v začetku 19. stoletja imelo Celje pet letnih, tri živinske in tedenski sejem ob sobotah; leta 1847 je deželni gubernij v Gradcu dovolil izvajanje še drugega tedenskega sejma, in sicer ob sredah. Sledi predstavitev sejmskih redov, tako tistih za tedenske kot tudi za letne živinske in letne kramarske sejme. V tem poglavju avtorica med drugim omenja tudi prodajne artikle, ki bi si pa najbrž zaslužili samostojno, obširnejše poglavje. V nadaljevanju so predstavljene tržne pristojbine, in sicer primerjalno po posameznih letih. Med prodajalci, ki so imeli rezerviran prostor na kramarskem sejmu (na Glavnem trgu oz. na Kralja Petra cesti in Prešernovi ulici), je bilo tudi okrog 30 trgovcev – ne samo iz Celja in okolice, ampak tudi iz Maribora, Ljubljane, Kranja, Trbovelj in Zagorja. Trgovci so na sejmu prodajali predvsem tkanine, tekstilne izdelke in čevlje, pa tudi galanterijo in turški med. Mestna tržna uprava je obdelana v posebnem poglavju, prav tako problem stojnic na Glavnem trgu, predpisi glede prodaje mesa in mesnih izdelkov na stojnicah ter prodaja božičnih drevesc. Prodaja življenjskih potrebščin na Glavnem trgu je bila dovoljena le do 11. ure, zatem je bilo trg potrebno očistiti in odpreti za promet. Do leta 1921 se je po Glavnem trgu promet, resda počasneje, odvijal tudi v času sejmov. Tega leta pa so mestni svetniki v času sejmov na Glavnem trgu prepovedali promet z vozovi, po trgu so smeli voziti le tisti, ki so na sejem pripeljali prodajno blago. Ob koncu tega vsebinskega sklopa sledi kronološki pregled sejmskega dogajanja na kramarskih, živinskih in tedenskih sejmih ter prerez cen od konca 19. stoletja do leta 1940.

Tretji del monografije vsebuje krajši pregled gospodarskih in obrtnih razstav v Celju od šestdesetih let 19. stoletja do 2. svetovne vojne. Le-te so bile po eni strani učinkovita reklama za predstavljene izdelke, po drugi pa odraz gospodarskega napredka v naših krajih.

Monografija Hedvike Zdovc, ki je malce dopolnjeno magistrsko delo, je rezultat nekajletnega raziskovalnega dela. Gradi na raznovrstnih arhivskih fondih Zgodovinskega arhiva Celje ter obja-

vljenih virih in strokovni literaturi. Mogoče pogrešamo uporabo časopisnih virov (npr. Domovina, Nova doba), z upoštevanjem katerih bi bila slika sejmskega dogajanja še popolnejša. Vsekakor pa je omenjeno delo pomemben prispevek h gospodarski zgodovini celjskega in slovenskega prostora in ga priporočam v branje vsem, ki jih zanima zgodovina vsakdanjega življenja na našem prostoru.

Marija Počivavšek

Mi smo fejst ljudje, Meksikajnarji

Zoran Smiljanić, Marijan Pušavec, Meksikajnarji. 1. del Miramar, Zbirka Dos pesos, Umco, Ljubljana 2006; 72 strani.

Knjižica, ki mi je oni dan pristala v rokah, je vsekakor nekaj posebnega. Ne zgodi se mi ravno pogosto, da bi se (ob obilici »resnih« in »težkih« cvetoberov družboslovne modrosti) ljubeče in »z andohtjo« posvetil svoji praljubezni – stripu z vsebino. Po lepih in neumrljivih spominih na Alana Forda, s posebnim ozirom na njegove tematske (zgodovinarske!) »priče Br. 1«, po skorajda meseno otipljivih vizualizacijah »Otpisanih« v starih Stripotekah, so me Meksikajnarji dvojca Smiljanić (risba in štorija) – Pušavec (štorija) zopet predstavili v lepši in urejenejši svet preprosto povedanih velikih zgodb in mojstrske risbe, ki bralca prav prisili v večkratno listanje in odkrivanje vedno novih filigransko izrisanih detajlov.

Vsebina – neuspešna mehiška ekspedicija naših prednikov, ki so se šli »mirovniško misijo« v »Meksiko« pod vodstvom mlajšega brata presvitlega cesarja Franca Jožefa, nadvojvode Ferdinanda Maksimilijana – nam je vsaj v obrisih znana, vseeno pa kljub edinstvenosti in zanimivosti dandanašnjim Slovencem vse premalo domača. Ta motiv je (ob privlačnosti in klicu daljnih svetov) oba avtorja tudi spodbudil k stripizaciji tega dogajanja.

Za dobro mero (in demokratizacijo zgodovine) sta nadvojvodi Maksimilijanu, Francu Jožefu, Napoleonu III. in ostalim mogočnejšem dodala Antona Brusa, gruntarskega sina z vznožja Kamniških planin, sicer pa bonvivanskega študenta medicine, ki na cesarskem Dunaju uspešno študira tudi krokanje in zalite krčmarice, med vakancami doma pa nasadi roge lastnemu bratu ter nato (ob drugih vakancah) posredno zakrivi tudi smrt svojega otroka in ljubljene ženske. Za Antona je po smrti svakinje in njenega otroka edini izhod sramoten odhod od doma, pospremljen z grenko očetovo kletvijo.

V dvorcu Miramar se medtem snujejo velike stvari. Nadvojvoda Ferdinand Maksimilijan zagrenjeno premleva svojo kruto in neizprosno usodo, ki v osebi njegovega cesarskega brata v njem popolnoma krivično ne prepozna silnih darov vladanja in nadarjenosti za pridobivanje naklonjenosti ljudstva – njegove ambicije uspešno podkuri žena Šarlota, ki kajpak noče ostati dosmrtna nadvojvodinja. Lisjaki na evropskih dvorih pa medtem iščejo lutko, ki bi v njihovem imenu kot cesar Mehike stopila na vroča ameriška tla in podelila vsaj navidezno legitimnost njihovi vojaški ekspediciji v razdeljeno in bojujočo se deželo zakonito izvoljenega predsednika Benita Juareza. Maksimilijan končno doseže svoje – »posodi« se Angležem, Špancem in Francozom ter »na ljudsko željo« postane cesar Mehike (da se ob tem odpove vsem svojim pravicam do habsburškega nasledstva, bomo opisali kot kolateralno škodo).

Dva »izgnanca« in »izkoreninjenca« – Maksimilijan in Tone – se morata torej slejkoprej srečati, povezala pa ju bo (po danes predstavljeni uverturi) mehiška epizoda, ki nam obeta še štiri nadaljevanja z naslovi Laibach, Meksiko!, Sierra Madre in Queretaro.

Tak je torej pregled vsebine prvega dela in tako se ima odvijati zgodba v prihodnosti. Če je soditi po prvem delu, se bodo do izida naslednjih vsem pravi odvisnikom od tovrstne literature izdatno cedile sline sladkega pričakovanja – štorija ima ritem, scenarista tok pripovedi prekinjata le z nujno potrebnimi historičnimi vključki, risba pa je (vsaka zase) mala umetnina – dinamična in sočna.

Pol leta po tistem, ko je bil v Mladini objavljen zadnji del prve epizode mehiške epopeje z naslovom Miramar, je med ljubitelji stripa in zgodovine tudi že knjižna verzija. Tisti, ki smo zapletanje historije o stremuškem Maksimilijanu, nadutem in togem Francu Jožefu ter domačih junakih – Brusovih Štefanu, Antonu in njegovi neusojeni Mariji – iz tedna v teden nestrpno pričakovali in z Meksikajnarji tudi začenjali branje tega lista, smo za silo potolaženi. Dobili smo predujem na naslednje pustolovščine, ki sta nam jih Smiljanić in Pušavec obljubila v razčlembi svojega dela. Držimo ju za besedo in se priporočamo za nov stripovski trip, obenem pa malikujemo Mladino, ki zna s svojimi stripi od časa do časa vreči med hvaležni publikum stripovske dragotine, ki jih drugod ni več najti. Kot zvest bralec tovrstne literature, bi jim priporočal stripovsko obdelavo še drugih obdobij naše zgodovine – druge svetovne vojne (da mlajše generacije vidijo, kdo je zmagal) in – zakaj pa ne? – nastajanja moderne slovenske države (kar bi znalo celo okrepiti izginuli patriotizem, ki ga vse bolj omenjajo).

Če ste ljubitelj zgodovine za vse – zanimive, nezatežene, tekoče pripovedi o preteklosti in njenih bolj ali manj znanih protagonistih, ne oklevajte. Vzemite knjižico, ki je kot nalašč za »retke trenutke odmora« in se podajte po sledih hrepenenj naših prednikov. Na tem popotovanju vas čakajo tudi številna odkritja – med drugim, kateri posteljni položaj je bil najbolj všeč Maksimilijanu in kaj je imelo pri polomu mehiške ekspedicije opraviti prekletstvo z Lokruma. Delo za nas, ki nam je zgodovina ljubezen in ne maturitetni predmet.

Aleksander Žižek